

bo > *go* com *go* > *bo*: pot bastar la més lleu influència contaminadora perquè es consolidi la forma alterada: en català pogué actuar la influència del sinònim *gorri/garri* afavorint la *g*-, en portuguès pogué actuar en el mateix sentit la influència de *bode* (mot ben antic com veurem) afavorint la *b*-. Ens quedem, doncs, no podent induir si és la de *bodalho* o la de *godall* la inicial més antiga, però sí amb la convicció que tot és el mateix mot. Pre-romà? És natural de creure-ho amb un mot de tal sentit i tal estructura, i pensant que també s'ha demostrat pre-romà un altre nom del mateix animal, comú només, així mateix, al portuguès i al català, i absent del castellà: cat. *BACÓ*=port. *bácoro* 'porc', *bacorinho* 'porcell'. D'un substrat indoeuropeu un i altre, comú al català i al portuguès: sorotàptic?, cèltic?

D'altra banda a Portugal i Galícia el mateix mot, en altres zones, apareix aplicat a un altre animal però també domèstic, de ramat, i pres, com ho és sovint el del porc, el verro i la truja, com a símbol de luxúria bestial: el boc, o la cabra; i amb aquesta acc. el mot allà apareix adés amb *b*- i adés, com en català, amb *g*-. port. dialectal (del Minho i Tras-os-Montes) *godalho* (en part ultracorregit com *guadalho*) 'boc' (Leite de Vasc., *Opúsc.* II, i, 24, 341; *RLus.* xx, 157) i gall. *godallo* id. A Galícia, segons les zones, sembla haver-se aplicat a l'una o a l'altra bèstia: a la Límia és «macho cabrió» (*VKR* XI, 99);⁵ però les altres notícies són evidents extensions metafòriques del nom del porc: el P. Sarmiento el citava com a una entre les «cien voces gallegas para ridiculizar a un patán» (*BRAE* XVIII, 128), i per a l'anònim gallec de c. 1850, exhumat per Leite, tot donant-ne fraseologia, era «uno envanecido de su nobleza, un vanistorio» i *godalla* «fantasmería, ostentación de vanidad» (*RLus.* VII, 213-4).

Amb aquest altre significat sembla haver-hi una forma més primitiva, sense el sufix *-all/-alho*: *bode* 'boc' aquest en castellà, on sembla ser cosa de la franja occidental, documentat des de 1562, port. *bóde* «o macho da espécie cabrum, cabrão» pertany allà a la llengua general, i crec que hi és ben antic.⁶

El mateix *bodalho* el tenim en el sentit de 'porc' en una cantiga d'escarnho transmesa pel *Cancioneiro da Vaticana* (n.º 1040) i escrita per un altre fill de Don Diniz, el Conde Pedro de Portugal, on el mot es repeteix tres vegades, i que el mateix cançoner i el de la *Bibl. Nacional* expliquen que «foi feita a ùa dona d'ordin, que chamavan Moor Martiinz, por sobrenome *Camela* <'camell femella'>, e a un omen que avia nome Joan Mariz, per sobrenome *Bodalho*, e era tabellion de Bráгаа»: a base d'això el mala-llengua del Comte: «Natura das animalhas / --- / que son d'úa semelhança / é de fazeren criança / mais --- / vej'ora estranho talho / qual nunca cuidei que visse: / que emprehasse e parisse / a camela do *bodalho!* / --- / e poren me maravilho / de *bodalho* fazer filho, / per natura, na camela / --- / mais non coidei en mia vida / que camela se juntasse / con *bodalb'* e emprehasse! / ---» (Rds. Lapa, *Ctgas. d'Esc.*, 325, vv. 8, 15, 23; confirmat per l'*Onomastico* de Cortesão, p. 394, i C. 60

Michaëlis, *ZRPh.* xx, 56, nota 2, tir. a p.).

Altrament el primitiu *bode*, ultra portuguès és també gallec, almenys local, i ja antic, que el P. Sarmiento (mj. S. XVIII) va recollir amb el sentit de «castorón» en la «cordillera central» de Galícia, *O Seixo*, i en la frase figurada «está cheo como un *bode*» (*Cat. de Voces Gall.*, 195r): aquí, doncs, sembla que significaria 'bot, pell de boc'. En fi, sembla raonable derivar d'aquí el verb *rebudiar* «roncar el jabalí», mot de la «Montaña de Santander» que segons el *DAut.* ja figura en Juan Mateos, S. XVII, en el qual, per tant, retrobaríem, en la variant amb *b*-, l'acc. 'senglar' que hem sospitat antiga per al nostre *godall* en els NLL de Setcases i del Gaià.

Més enllà dels Pirineus, no sembla que hi hagi veritablement parentela, per més que s'hagi parlat allí d'un tipus *gode* sobretot femení i més aviat aplicat a la truja que a l'ovella o al porc. Però que hi hagi parentiu real ho he d'acollir amb escepticisme per les raons següents: 1) Allà no es troba enlloc la característica terminació en *-alb(o)*. 2) L'àrea és llunyana: només des del centre de la Suïssa francesa cap al N. i NE.: hi ha un gros hiatus entremig.⁷ 3) És tant o més suís-alemany que «romand», i després reapareix, a salts isolats, en alguns parlars valons i normands. 4) Pertany només als patucos moderns, no és antic. 5) Hi ha una *-d-* intervocàlica inexplicable, tractant-se de parlars d'oïl, amb cap forma fonètica de l'ètimon, puix que allà tant la *-t-* com la *-d-* intervocàliques s'emudeixen; si doncs no pensem en una estranya base amb *-dd-* doble, això suposa una de dues: manlleu de l'alemany, o creació elemental expressiva. De tota manera sembla segur que la semblança amb el mot català és per coincidència. Limitem-nos doncs a remetre a les notes que sobre aquestes formes van publicar Tappolet (*ASNSL* cxxxI, 103, i *Alem. Lebnwörter in der Frz. Schweiz*, s.v. *goden*), Wartburg (*ASNSL* cxxxVII, 252) i Jaberg (*Sprachwiss. Fgn. und Erlebnisse*, p. 177); tenint en compte l'al. dial. *kodde* i romanès *godac*, que cita Sainéan per a «verrat» (*BhZRPb.* x, 85, i cf. les seves *Sources Indig.* II, 31), sembla que encerti aquest en admetre un nom hipocorístic o de creació expressiva.

En canvi trobo convincent avui la connexió suggerida en el *DECH* (*BODE*). Una base BŪTALIO- o BŪTE, d'antiguitat pre-romana, majorment plausible donada la importància del boc expiatori en les creences religioses indoeuropees del senglar en la caça de les selves centroeuropees i del porc (de tota edat i sexe) en el règim rústic i pastoral primitiu. El ll. *fütüere* 'fornicar' és una formació arcaica (segons sembla derivada d'una base substantiva en *-rus*, qui sap si precisament ètimon del cast. *bode*, amb *-ó-ó* > *-ó-e*, evolució estudiada en el *DECH*, s.v. *doble, cobre, boj* etc.), que sembla emparentada amb l'esc. ant. *boytill* 'membre del cavall' (= ags. *býtél*, b-al. mitjà 'martell' BUTILO-) i amb l'ir. mj. *bot* 'penis', 'cua' (per més que Pokorny i d'altres separin aquest últim, igualant-lo al ky. *both* 'botó de roda, d'escut', esl. *gvozdi* 'un clau', *IEW* 485.7, 112.36, 112.22); en tot cas no és desen-